

Работна група към проект Smart Rural 27 (BG SV Lab)

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНИ СЕЛИЩА	2
Контекст	2
Предложение за работно определение	3
Пояснения:	3
ИНТЕЛИГЕНТНИ СЕЛИЩА и LEADER/CLLD	6
РАБОТНО „ОПРЕДЕЛЕНИЕ“ НА ЕК	7
РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1060 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби	9
Регламент (ЕС) 2021/2115 за установяване на правила за подпомагане за националните стратегически планове по ОСП и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1305/2013 и (ЕС) № 1307/2013	9

Определение за интелигентни селища¹

Контекст

1. Концепцията за интелигентни селища (smart villages²)³ (КИС) е подход за интегрирано териториално развитие, определен като такъв в Регламент (ЕС) 2021/1060 и насърчаван за прилагане в селските райони от РЕГЛАМЕНТ(ЕС) 2021/2115 от 2 декември 2021 година за стратегически планове по ОСП, както и от РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1058 от 24 юни 2021 година относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд. КИС също така е в синхрон с Дългосрочна визия за селските райони в ЕС до 2040
2. В същото време КИС може да се разглежда като част от по широка парадигма условно наречена „сма⁴рт развитие на селските райони“ или „развитие на смарт селски райони“ (и дори най-общо смарт териториално развитие, включващо не само селските райони, но и смарт градовете, както и възможностите за взаимодействието между двете)
3. „Смарт развитието на селските райони“ (като допълнение към или диференциране със смарт земеделие⁶) може да се определи като развитие на селските райони с добавена стойност на основата на социални, технологични или дигитални иновации, насочени към ефикасно решаване на предизвикателства пред развитието на основата на наличния капитал (силните страни) и благоприятните за такова развитие възможности
4. „Смарт развитието на селските райони“ може да се прилага на основата на използване на микс от смарт подходи и инструменти на различни нива:
 - **Смарт териториално развитие** – на основата на концепция за „интелигентни селища“ в селските райони и прилагане на подход за териториално развитие в едно или група населени места в селските райони или селища (села и малки градове)
 - Развитие на смарт общности в селските райони като възможност и условие за смарт териториално развитие и прилагане на смарт решения за развитието на селските райони
 - Прилагане на смарт решения за развитието на селските райони - социални, технологични или дигитални иновации като инструменти за смарт развитие на селските райони
5. Смарт териториално развитие или концепция за „интелигентни селища“ се очаква да бъде прилаган от смарт общности в селските райони като подход за интегрирано териториално развитие на основата на концепция (опростен вариант на стратегия или стратегия) за неговото приложение и/или като отделни, самостоятелни иновативни социални, технологични и/или цифрови решения, съответстващи на принципите на тази концепция.

¹ Смарт селищата (на английски smart villages и с превод в официални документи на ЕС като интелигентни селища) в селските райони са едно или няколко малки населени места (села и малки градове), които прилагат смарт/интелигентни решения по отношение на тяхното развитие

² smart villages – в институциите на ЕС не се използва един еднозначен превод като основният такъв е интелигентни селища, но също така се използва интелигентни села (но селищата могат да бъдат и малки градове)

³ КИС - Концепцията за интелигентни селища

⁴ смарт - смарт технологии, IoT/интернет на нещата, нови технологии, интелигентни решения, дигитална трансформация, автоматизация и изкуствен интелект, дигитални парадигма на определяне и решаване, ...

⁵ смарт – би било добре освен формалния и официалния превод „интелигентни“ да се въведе и да се използва просто смарт като термин със специфично значение в този контекст като синоним на интелигентни

⁶ „интелигентно земеделие“ (автоматизация, сензори, роботика, големи бази данни (BigData), блокчейн, изкуствен интелект и др.)

Предложение за работно определение

Интелигентните селища са общности в селските райони,

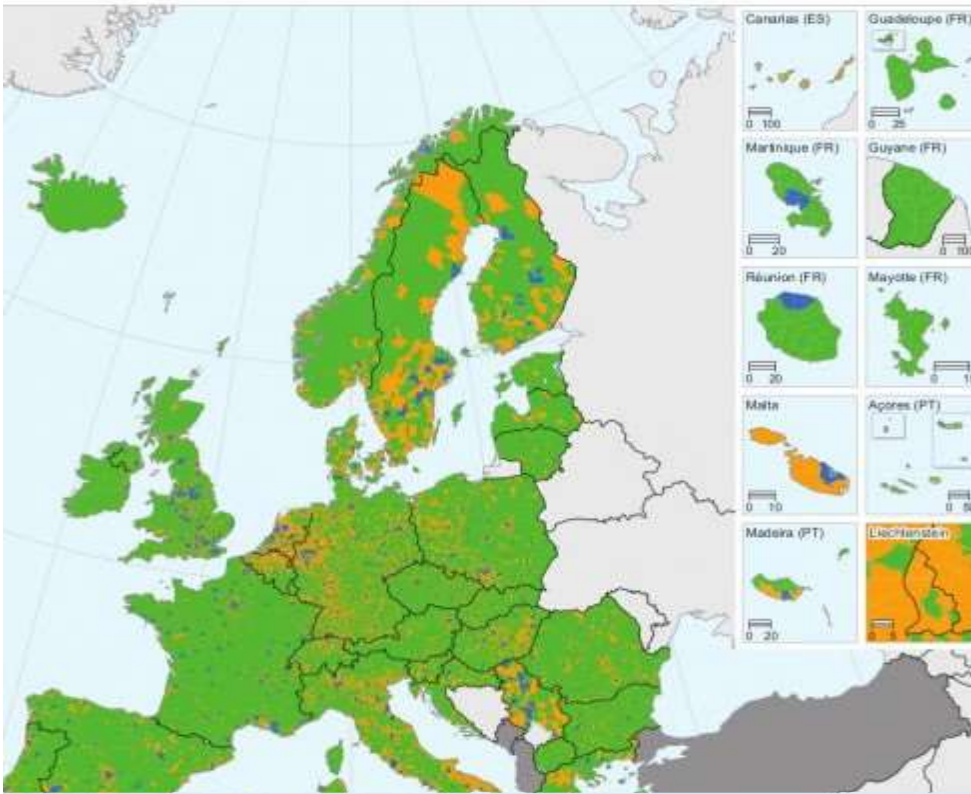
- които са насочени към ефикасно решаване на предизвикателства пред тяхното развитие
- на основата на партиципативен подход
- в рамките на наличния капитал (местните силни страни) и
- благоприятните за такова развитие възможности в средата, в която се намират,
- с развитие на добавена стойност на основата на социални, технологични или дигитални иновации, прилагайки:
 - концепция (стратегия) за „интелигентни селища“ е ориентирана към териториално развитие в едно или група населени места в селските райони или селища (села и/или малки градове) и/или
 - отделни или група смарт решения като инструмент/и за териториално развитие на селските райони

Пояснения:

- i. **Общностите в селските райони** могат да включват едно или няколко селища без ограничения по отношение на административните граници или броя на жителите (основава се на общностната идентичност).
- ii. „Интелигентните селища“ прилагат **подход на участие (партиципативен подход)** за разработване и прилагане на концепция (стратегия) за „интелигентни селища“ или група смарт решения като инструмент/и за териториално развитие на селските райони за подобряване на техните икономически, социални и/или екологични условия
- iii. **Подход на участие (партиципативен подход)** означава активно участие на местната общност в изготвянето и вземането на решения по отношение на стратегиите за развитие на „интелигентните селища“.
- iv. „Интелигентните селища“ работят в сътрудничеството и си партнират с други общности и заинтересовани страни в селските и градските райони.
- v. Въпреки че съществуват различни определения за „**иновация**“ в контекста на развитието на селските райони, тя няма ясно определение в контекста на „интелигентните селища“ понеже дали дадено решение е иновативно зависи много от конкретния контекст, в който се прилага (нещо, което е обичайна практика в една местна общност, може да е напълно ново в друга - ето защо иновацията трябва да се разглежда в местния контекст).
- vi. „**Социалните иновации**“ са иновативните решения, които оказват влияние върху местното общество когато в дадена общност възникват нови процеси на участие (социални практики) са също толкова важна характеристика на „интелигентните селища“, колкото и цифровите и технологичните иновации. Социалните иновации могат да бъдат условие, когато решението е във взаимодействието между социални и технически решения и изисква социална промяна, нови социални практики, нова социална собственост или навлизане на пазара“.
- vii. **Цифровите технологии** включват информационни и комуникационни технологии, експлоатация на големи информационни масиви или иновации, свързани с използването на „интернет на нещата“. Използването на цифрови технологии **не е предварително условие** за превръщането на едно селище в интелигентно такова (но

високоскоростният ширококоловтов достъп улеснява прилагането на цифровите решения).

- viii. **Стратегията за интелигентно селище** е иновативна стратегия за местно развитие, която помага на общността да **формира и споделя обща визия** къде би искала да бъде селището в средносрочен до дългосрочен план, т.е. стратегия, концепция или план, замислен на местно ниво чрез подход на участие, който предлага цялостна дългосрочна визия за съответната селска общност, която да бъде реализирана чрез иновативни решения и обединяваща съществуващите инициативи и идеи.
- ix. Стратегиите са важни за свързване на различни инициативи и подпомагане на селището да мисли по по-цялостен начин (вместо да се фокусира само върху отделни инициативи). Разработването на стратегия за интелигентно селище може да бъде особено полезна следваща стъпка в превръщането в интелигентно селище на „села в преход“, т.е. села, които вече имат някои интелигентни решения, но все още нямат цялостна интегрирана стратегия или дългосрочна визия.
- x. Стратегиите за интелигентно селище могат да бъдат и ефективни инструменти за **съобщаване на визията на селището** както вътрешно (на членовете на общността), така и външно, например на различни нива на управление (МИГ, регионално или национално ниво). Една цялостна стратегия, която също е свързана с приоритети, също може да допринесе за идентифициране на източниците на финансиране за изпълнение на стратегията.
- xi. Форматът на стратегиите за интелигентно селище може да варира, въпреки че има някои ключови елементи, които се препоръчва да бъдат включени (вижте по-долу). Всъщност много държави членки ще изискват прост формат, например опростена концепция или план, за да не се претоварват непропорционално селищата.
- xii. Общността трябва да разработи стратегия, която е нейна собственост, развива се и може да бъде добра отправна точка за ориентирани към бъдещето дискусии и действия.
- xiii. Форматът на стратегиите за интелигентно селище може да варира, например опростена концепция или план.
- xiv. Определението за „интелигентни селища“ на пилотния доклад за интелигентни еко-социални селища предлага да се вземе предвид селската типология на районите на ОИСР или ЕВРОСТАТ при определяне на това какво представляват селските общности. Типологията категоризира общините в „селски“, „на малки градове/предградия“ или „градски“. В контекста на интелигентните селища е от значение да се разгледат общините (или селските общности в самата община), които са класифицирани като „селски райони“, а в някои случаи и „малки градове и предградия“.
- xv. Местните административни единици (МАЕ) се използват за разделяне на територията на ЕС с цел предоставяне на статистически данни на местно ниво. Не всички държави класифицират своите местно управлявани райони по един и същи начин и МАЕ могат да се отнасят до редица различни административни единици, включително общини, общности, енории или райони.
- xvi. Интелигентните селища работят на различни административни нива, например повечето от селищата от Smart Rural 21 са МАЕ2 или по-ниско ниво, а някои са МАЕ2 с няколко по-малки населени места или няколко взаимосвързани МАЕ2. Районите МАЕ2 са класифицирани според степента им на урбанизация (DEGURBA) в градове, малки градове или предградия, и селски райони – повечето общности са „селски“ (вижте картата).

Административни граници: ©EuroGeographics ©UN-FAO ©Turks
 Картография: Евростат – GISCO, 05/2018

Градове (Гъсто населени райони: поне 50% от населението живее в градски центрове)

Малки градове и предградия (Средно населени райони: по-малко от 50% от населението живее в клетки от селски тип и по-малко от 50% от населението живее в градски центрове)

Селски райони (Рядко населени райони: повече от 50% от населението живее в клетки от селски тип)

Не са налични данни

ИНТЕЛИГЕНТНИ СЕЛИЩА И LEADER/CLLD

- „Интелигентните селища“ са свързани до голяма степен с ангажирането на местните общности, т.е. малки действия на местно ниво, и с това да им се помогне да намерят своя начин да се справят с предизвикателствата и да се възползват от възможностите в 21-ви век. LEADER/CLLD работи на по-високо географско и административно ниво. Териториите на МИГ на LEADER включват редица селища, но стратегиите за местно развитие са изготвени на по-широко териториално ниво и поради това невинаги вземат предвид спецификата на местните общности.
- LEADER/CLLD има специална институционална структура и разпределено финансиране, докато „интелигентните селища“ все още нямат институционална или специална политическа структура. Това е и предимство, в смисъл че има **повече поле за експериментирание и търсене на начини**, по-специално що се отнася до използването на различни източници на финансиране. „Интелигентните селища“ не трябва да се ограничават с достъп само до финансиране по LEADER, но трябва да се предостави широк спектър от източници на финансиране като фондове на политиката на сближаване, включително Европейския Фонд за Регионално Развитие (ЕФРР) и Европейския Социален Фонд (ЕСФ), както и Механизъмът за Възстановяване и Устойчивост (МВУ) или Европейския Фонд за Морско Дело, Рибарство и Аквакултури (ЕФМДРА).
- **Интелигентните Селища засилват местните иновации и експерименти** чрез интелигентни решения, които идват директно от местните общности, с особен акцент върху новите предизвикателства и възможности на 21-ви век, като например адаптиране към климата и дигитализацията. В този контекст МИГ на LEADER играят или могат да играят ролята на ключови стимулатори на иновациите, като подкрепят появата на интелигентни селища на своите територии.

Работно „определение“ на ЕК

Европейската комисия (иницииран от Европейския парламент и изпълняван в рамките на дейността Европейската комисия (ГД "Земеделие и развитие на селските райони") реализира с финансиране от ЕП пилотен двугодишен проект „Интелигентни еко-социални селища“ (2018-20120), насочен към разработване на модел за интелигентни селища с участието на малък кръг от общности в селските райони в ЕС. В резултат на този проект се предлага работно определение за интелигентни селища (smart villages) в селски райони (адаптиран превод).

- „**Интелигентните селища**“ са общности в селските райони, които използват иновативни решения за подобряване на тяхната устойчивост, като се основават на местните силни страни и възможности.
- „**Интелигентните селища**“ прилагат подход на участие (партиципативен подход) за разработване и прилагане на стратегии за подобряване на техните икономически, социални и/или екологични условия и прилагат интелигентни решения (на основата на цифровите технологии, но и не само!)
- „**Интелигентните селища**“ работят в сътрудничеството и си партнират с други общности и заинтересовани страни в селските и градските райони.
- Започването и изпълнението на стратегиите на „интелигентните селища“ може да се основава на съществуващи инициативи и може да бъде финансирано от различни източници.
- **Общностите в селските райони** могат да включват едно или няколко селища без ограничения по отношение на административните граници или броя на жителите (основава се на общностната идентичност).
- **Подход на участие (партиципативен подход)** означава активно участие на местната общност в изготвянето и вземането на решения по отношение на стратегиите за развитие на „интелигентните селища“.
- **Цифровите технологии** включват информационни и комуникационни технологии, експлоатация на големи информационни масиви или иновации, свързани с използването на „интернет на нещата“.
- **Цифровите технологии** са лост, който осигурява възможности на „интелигентните селища“ да стават по-активни, да използват по-добре ресурсите си и да подобрят привлекателността на селските райони и качеството на живот на жителите на селските райони.
- Използването на цифрови технологии **не е предварително условие** за превръщането на едно селище в интелигентно такова (но високоскоростният широколентов достъп улеснява прилагането на цифровите решения).
- **Стратегиите за развитие на „интелигентните селища“** отговарят на предизвикателствата и нуждите на тяхната територия, като развиват местните силни страни и капитал.
- Стратегиите могат да имат за цел например:
 - **подобряване на достъпа до услуги** (в различни области като здравеопазване, обучение или транспорт),
 - повишаване на бизнес възможностите и създаване на работни места,
 - развитието на къси вериги за доставки на храни,

*This material has been prepared under the Smart Rural 27 project funded by the European Commission.
The views reflect those of the Smart Rural 27 Expert and not those of the Contractor.*

- използване на възобновяемите енергии,
- развитие на кръгова икономика,
- по-добра експлоатация на природните ресурси за адаптиране към изменението на климата
- опазване на околната среда и биологичното разнообразие,
- по-добра **валоризация на културното наследство** за по-голямо туристическа привлекателност и т.н.

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1060 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби⁷

За да се укрепи подходът за интегрирано териториално развитие, инвестициите под формата на териториални инструменти като интегрираните териториални инвестиции, воденото от общностите местно развитие, наречено LEADER, съгласно Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), или други териториални инструменти, които предоставят подкрепа за инициативи, разработени от държавите членки, следва да се основават на стратегиите за териториално и местно развитие. **Същото следва да се прилага и за свързани инициативи като „Интелигентни селища“.** За целите на интегрираните териториални инвестиции и на териториалните инструменти, разработени от държавите членки, следва да бъдат установени минимални изисквания за съдържанието на териториалните стратегии. Отговорност за разработването и одобряването на тези териториални стратегии следва да носят съответните органи или субекти. За да се осигури участието им в изпълнението на териториалните стратегии, посочените органи или субекти следва да отговарят за подбора на операциите, които ще получават подкрепа, или да участват в този подбор. При насърчаването на инициативи за устойчив туризъм териториалните стратегии следва да осигуряват подходящ баланс между нуждите както на местните жители, така и на туристите, например свързването на велосипедните и железопътните мрежи.

ГЛАВА II: Териториално развитие

Член 28: Интегрирано териториално развитие

Когато държава членка предоставя подкрепа за интегрираното териториално развитие, това се прави чрез стратегии за териториално или местно развитие в някоя от следните форми:

- интегрирано териториално развитие (чл. 28)
- интегрирани териториални инвестиции (чл. 30)
- водено от общностите местно развитие (ВОМР/ЛИДЕР) (чл. 31)
- друг териториален инструмент за подкрепа („Интелигентни селища“)
- Подкрепа от фондовете за воденото от общностите местно развитие (чл. 34)

Регламент (ЕС) 2021/2115 за установяване на правила за подпомагане за националните стратегически планове по ОСП и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1305/2013 и (ЕС) № 1307/2013

Интелигентните селища могат да се подпомагат⁸:

...

- (32) Тъй като много селски райони в Съюза са засегнати от структурни проблеми, като липса на привлекателни възможности за заетост, недостиг на умения, недостатъчни

⁷ Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика

⁸ РЕГЛАМЕНТ(ЕС) 2021/2115 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 2 декември 2021 година

инвестиции в широколентови мрежи и свързаност, цифрови и други инфраструктури и основни услуги, както и отлив на млади хора, от основно значение е да се укрепи социално-икономическата структура на тези райони в съответствие с Декларацията от Корк 2.0 „По-добър живот в селските райони“, по-специално посредством създаване на работни места и приемственост между поколенията, чрез насочване на програмата на Комисията за работни места и растеж към селските райони, чрез насърчаване на социалното приобщаване, подпомагането за младите хора, приемствеността между поколенията и [развитието на „интелигентни селища“ в селските райони](#) на Европейския съюз, както и чрез принос за смекчаване на обезлюдяването.

- (78) При предоставянето на подкрепа за инвестиции държавите членки следва да отделят специално внимание на междусекторната цел за модернизирание на селското стопанство и селските райони чрез стимулиране и споделяне на знания, иновации и цифровизация в селското стопанство и селските райони и насърчаване на по-широкото им използване. [Подкрепата за инвестиции в инсталирането на цифрови технологии в селското и горското стопанство и селските райони](#), като например инвестиции в прецизно земеделие, [интелигентни селища](#), предприятия в селските райони, както и инфраструктура за информационни и комуникационни технологии, следва да бъде включена в описанието в стратегическите планове по ОСП на приноса на тези планове към междусекторната цел.
- (83) Подпомагането следва да позволи установяването и осъществяването на сътрудничество между поне две предприятия с оглед на постигането на целите на ОСП. Подпомагането следва да може да включва всички аспекти на това сътрудничество, например създаването на схеми за качество и дейности за информиране и популяризиране на схемите за качество; съвместни действия в областта на околната среда и климата; насърчаване на късите вериги на доставки и местните пазари; пилотни проекти; проекти на оперативните групи в рамките на ЕПИ, проекти за местно развитие, [интелигентни селища](#), клубове на купувачи и субекти, притежаващи селскостопански машини; земеделски партньорства; планове за управление на горите; мрежи и клъстери; социално селско стопанство; подпомагано от общността селско стопанство; действия в обхвата на програма LEADER; и създаване на групи на производителите и организации на производителите, както и други форми на сътрудничество, считани за необходими за постигане на специфичните цели на ОСП.
- (84) Важно е да се подкрепи подготовката на определен вид сътрудничество, по-специално за оперативните групи на ЕПИ, групите в рамките на LEADER и стратегиите за „Интелигентни селища“.